

רדב"ז ח"ח סי' פה

השנים אין להם חלק לעולם כזה שנאמר ויתשם כי מעל אדמתם בעולם כזה וישליכם אל ארץ אחרת לעולם כזה דברי רבי עקיבא. ולפי שיעור זה לא יקשה כלל, כי לא אמר רבי עקיבא אלא על אותו הדור לצד שגלו שבו רשעים, ולפיכך לא היה להם חלק לעולם כזה ואינם עתידים לחזור בזמן הכחיד קאמר, ולא צניכס וצני צניכס קאמר, אלא אותם עתה שגלו, אצל דורות כבאים זוכים ומחכים וחרדים לימות המשיח, ויש להם חלק לעולם כזה, אצל דעת המפרשים (השם) אין עתיד לחזור לימות המשיח, ולעולם כזה דקחני צרייתא ביינו לימות המשיח, שלא יקבלם המשיח עם שאר גלויות, לפי שספרו בגנות ארץ ישראל ועששו כמרגלים (השיח), ולפי שיעור זה אי אפשר לפרש דעל אותו הדור קאמר, אלא על הדורות הבאים אחרים, ואם כן אצותיכם חטאו ואינם, וחס לא חכו לימות המשיח, ואם יבואו לא יקבלום, ולפיכך לדחוק לפי זה כי היו רשעים גמורים ולא זוז משם עד ששאלו גוים גמורים כדאיתא צינמות פ"ק [י"ז ע"א], ואם כן צניכס אינם מכלל ישראל כלל ואין חוששין לקדושיהו, אפילו בדוכתייהו דקציעי, ולפי פירוש זה חפול שאלתך.

ומכל מקום י"ל שאי אפשר שלא היו צאק יבוכה וצנימין מכל השנים מחי מספר, שברי צירושלים היו אנשי מעמד מכל שנות ישראל [כתענית כ"ו ע"א], וצמן הכוא יצו לצות על צנים וכל אחד יכיר משפחתו ושצטו, ומאותם המעשים יחזרו ויבנה ויפרוץ כל שצט ושצט כמעט דשצט צנימין, ויפרוץ כל שצט ושצט עד שיעלה לחצונו גדול כאשר היה צמלרים, וכחצי כימי לאחך מארץ מלרים ארצו נפלאות. ואשפיי ששצתי לשאלתך, לא שאני מאמין לזה הפירוש שפשו דדברי רבי עקיבא, ואפילו לפי הפירוש הראשון לאמרין בגמרא [סנהדרין שם] דשצתי ר' עקיבא לחסידותי, ושני תנאים פליגי עליה ר' אלעזר ור' שמעון צו יבוכה איש כפר עכו משמו של ר' שמעון צרי, ולכן אני מאמין כי עתיד לחזור ויש להם חלק לעולם כזה.

והנראה לעניות דעתי כתבתי.

(* שאלה על כה חשיב) דחק צפרק חלק [סנהדרין קי] פ"ב עשרת השנים אין עתיד לחזור דברי ר' עקיבא, ופליגי עליה ר' אלעזר, ואשפיי דלא שייך כזה מלחא לפסוק בלכ כיו שכוה דבר חלוי צאמנה, וק כתב כרמזים ז"ל [שם צפי במשנה], מכל מקום יש לנו לחשוב כר' עקיבא (השיח) כדקיימא לן צעלמא [פירושין מ"ז ע"ב] בלכ כרבי עקיבא, ואם כן לפי השיח) זה לא יבוא שם אלא שני שנים צמן המשיח, וכלא למדנו קדשנו סוד י"ב שנים, ואין אפשר שיכיו חסרים עשר שנים לעת יצ' עקיבא, ועוד וכתב ציחקאל [מ"ז י"ג] כה אמר ר' צנאות זה צנא אשר חתנלו את הארץ וגו', ופי' כי זאת השנה) כפרה כיה לעתיד.

תשובה: דע כי יש מפרשים (השם) שזה כמחלוקת אינו חסר המשיח אלא לעולם כזה, וכן מלא כן צנאות דשיח ע"כ בגמרא [שם], חנו צנא עשרת

באר שבע

דף ק"י ע"ב עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא בו.

פירש רש"י (ד"ה חלק) אית דמפרשי היינו לימות המשיח שלא יקבלם משיח עם שאר גלויות, לפי שספרו בגנות ארץ ישראל כדאמרן לעיל כי מטו שוש כו', ובדבר זה נעשו מרגלים. ולפי פירוש זה הא דתנן לעיל (צד, א) מרגלים אין להם חלק לעולם הבא היינו לימות המשיח. וקשה לי טובא, חדא שהרי ימות המשיח ועולם הבא נזכרים בהדי הדדי לעיל בפרקין (צט, א), ובשאר דוכתי טובא כמו (ברכות לד, ב, שבת סג, א) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה כו', אלמא דימות המשיח אינם נקראים עולם הבא. ועוד מדכייל מרגלים בהדי אינך שאין להם חלק לעולם הבא, דהיינו עולם הנשמות או עולם התחיה למר כדאית ליה וכו' כמו שפירשתי לעיל (ד, א ד"ה כל ישראל), אם כן דכוותיה עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא היינו נמי לעולם הבא ממש:

ר"ן

[ק, ב] עשרת השבטים אינן עתידין לחזור. נראה ודאי, שעל אותו הדור הרע בלבד אמרו שאינן עתידין לחזור, רוצה לומר שאין להם חלק לעוה"ב, לפי שסרו מאחרי ה', וסיפרו בגנותה של ארץ ישראל¹⁸, והכי מוכח, דהאי עתידין לחזור רוצה לומר אם יש להם חלק לעוה"ב, ואם יש להם חלק יחיו בתחיית המתים, מדפליג ר' ואמר באין הן לעוה"ב שנאמר¹⁹ והיה ביום ההוא יתקע, אלמא דהא בהא תליא, אבל לענין זרעם ודאי אם מעט ואם הרבה ישובו לימות המשיח ויעבדו את ה', והם נדחי ישראל אשר יאסוף אותם השי"ת, דגמירי דלא כלה שיבטא²⁰, ואף בספר יחזקאל²¹ מזכיר כל השבטים, ומחלק להם את הארץ, ולא היה בישראל מי שחלק על זה ח"ו²².

מהר"ל נצח ישראל פל"ד

ובפרק חלק (פסחים ק"י:) תנן, עשרת השבטים²⁰ אין עתידין לחזור²¹, שנאמר (דברים כט, כ) "וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה"²². מה היום הולך ואינו חוזר, אף הם הולכים ואינם חוזרים, דברי רבי עקיבא. רבי אלעזר אומר, מה היום מאפיל ומאיר²³, אף הם שאפלה עליהם, עתידה להאיר להם. ואין מחלוקת אם יהיו לעתיד כל עשרת השבטים, או רק יהודה ובנימין. שאין לומר שיהיה חסר שבט אחד מישראל חס ושלום, שדבר זה אי אפשר לומר, שאין חילוק יותר מזה שיהיו חס ושלום מקצת ישראל בלבד, ולא הכל²⁴. וצריך לומר הא דסבירא ליה למאן דאמר עשרת השבטים אין עתידין לחזור, דלא איירי בכל עשרת השבטים, שהרבה מהן כבר שבו, והרי אמרינן בגמרא (מגילה י"ד:) דירמיה החזיר אותם²⁵, רק הדברים נאמרו על עשרת השבטים שהגלה אותם סנחריב²⁶, ועל בניהן אמר²⁷ כד.